

Sanda Lucija Udier

Gramatika koja odgovara na pitanja

Prikaz knjige Basic Croatian Grammar: For Croatian Language Learners Darka Matovca objavljene u Zagrebu u Hrvatskoj sveučilišnoj nakladi 2022.

O pćepoznato je kako je kvalitetan jezični opis osnova za poučavanje jezika, a to jednako vrijedi u nastavi namijenjenoj izvornim govornicima kao i u onoj namijenjenoj osobama koje žele ovladati inim jezikom. Nastava namijenjena izvornim govornicima uvelike se oslanja na njihovo imanentno jezično znanje, dok je u nastavi inih jezika perspektiva sasvim drugačija jer učenicima treba objasniti kako jezik koji uče funkcionira da bi mogli razumjeti gramatičke mehanizme i, zahvaljujući razumijevanju, bolje ovladati jezikom. Rad u nastavi s učenicima inoga jezika zahtjevan je na poseban način jer oni postavljaju pitanja o funkcioniranju jezika na koja je ponekad jako teško odgovoriti, ali upravo ga to čini privlačnim i izazovnim jer poučavatelja stalno stavlja pred nove zadaće. Kako bi poučavatelj mogao objasniti funkcioniranje jezika svojim studentima, prvo ga mora objasniti sebi, a to počesto uopće nije lak zadatak. Dosad objavljene gramatike hrvatskoga jezika ili su namijenjene izvornim govornicima ili su deklarirane kao namijenjene učenicima hrvatskoga kao inoga jezika, no u svojoj su biti opisi jezika koje donose također oslonjeni na jezičnu intuiciju izvornih govornika (što znači da se u njima puno toga smatra samorazumljivim i više se činjenica samo navodi nego što ih se objašnjava – nedostaju informacije o tome zašto je nešto ovako ili onako). Takve gramatike ne pružaju dovoljan oslonac poučavateljima praktičarima jer oni u njima ne nalaze odgovore na svoja i studentska pitanja. Takva se situacijama s hrvatskim gramatikama nedavno prekinula objavom hrvatske gramatike na engleskom jeziku autora dr. sc. Darka Matovca, lektora u Croaticumu – Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik koji djeluje na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Njegova *Basic Croatian Grammar: For Croatian Language Learners* (Hrvatska sveučilišna naklada 2022.) napisana je na engleskom jeziku, što je čini dostupnom svojim korisnicima – studentima na nižim i srednjim razinama poznavanja hrvatskoga jezika kojima su potrebna objašnjenja o gramatičkom ustroju hrvatskoga jezika i značenju pojedinih gramatičkih elemenata. Gramatika je namijenjena i samostalnom radu i radu s nastavnikom, a svojim sadržajem prati jezične sadržaje iz već objavljenih Croaticumovih udžbenika za hrvatski kao ini jezik te se zadržava na jezičnim temama koje se u njima obrađuju zato što su upravo te teme najpotrebnije osobama koje nastoje ovladati hrvatskim jezikom. Kako bi se ilustrirala različitost te gramatike od svih postojećih gramatika i pokazala njezina posvećenost osobama koje uče hrvatski kao ini jezik, vrijedi pogledati o kojim je temama riječ i kojim se redom obrađuju. To su: vrste riječi u hrvatskom jeziku; imenice; imenice i rod; imenice i padeži; brojevi; lične zamjenice; glagoli; prezent glagola *biti*; nominativ (upotreba i oblici); pridjevi; posvojne zamjenice; posvojni pridjevi; osnovni tipovi prezenta gla-

gola; ostali tipovi prezenta glagola; prezent modalnih glagola; prilozi; akuzativ (upotreba i oblici); akuzativ i izražavanje izravnog objekta; akuzativ s prijedlozima *u* i *na*; akuzativ u vremenskim izrazima; akuzativ s prijedlozima *za*, *po*, *kroz* i *uz*; akuzativ ličnih zamjenica; akuzativ s glagolima *boljeti*, *zanimati* i sl.; lokativ (upotreba i oblici); lokativ s prijedlozima *u* i *na*; razlika između akuzativa i lokativa s prijedlozima *u* i *na*; lokativ i imena zemalja i mjesta; lokativ s prijedlogom *po*; lokativ s prijedlogom *o*; lokativ u vremenskim izrazima; lične zamjenice u lokativu; perfekt glagola koji u infinitivu završavaju nastavkom *-ti*; perfekt glagola koji u infinitivu završavaju nastavkom *-ći*; futur; dativ (upotreba i oblici); dativ i izražavanje primatelja; dativ s prijedlozima *prema* i *k*, *nasuprot*, *unatoč* i *usprkos*; lične zamjenice u dativu; dativ kojim se izražava doživljaj, osjet ili mišljenje; dativ u izražavanju želja; dativ s glagolom *sviđati se*; dativ s glagolima; instrumental (značenje i oblici); instrumental koji izražava sredstvo; instrumental koji izražava društvo; instrumental koji izražava dodatak; instrumental s prijedlozima *nad*, *pod*, *pred*, *za* i *među*; instrumental kojim se izražavaju ponavljajuće aktivnosti; instrumental s pridjevima; instrumental s glagolima; lične zamjenice u instrumentalu; genitiv (upotreba i oblici); genitiv s prostornim značenjem, odnosno s prijedlozima *od*, *iz*, *ispred* i sl.; genitiv s vremenskim značenjem, odnosno s prijedlozima *prije*, *poslije* itd.; genitiv s prijedlozima *protiv*, *zbog*, *bez*, *osim* i *od*; genitiv s glagolskim oblicima *ima* i *nema*; genitiv kojim se objašnjava ili precizira značenje; genitiv s glagolima; lične zamjenice u genitivu; genitiv s kvantifikatorima *puno*, *malo* i sl.; genitiv s brojivim i nebrojivim imenicama; genitiv i brojevi; pregled sklonidbenih oblika imenica; pregled sklonidbenih oblika ličnih zamjenica; pregled upotrebe padežnih oblika ličnih zamjenica; upitne riječi (pregled); pregled glagolskih vremena; oblici vokativa; imena i prezimena; netipične imenice; redni brojevi; datumi; glagolski vid; glagoli s česticom *se*; imperativ; kondicional; negacija; redosljed riječi; ustroj rečenice; pridjevski padežni oblici (pregled); povratno-posvojna zamjenica *svoj*; kako opisivati; kako uspoređivati; terminologija korištena u ovoj knjizi i njezini hrvatski prijevodni ekvivalenti. Pogledom na teme osvjedočili smo se o činjenici da je *Basic Croatian Grammar: For Croatian Language Learners* napisana tako da preduhitri studentska pitanja, odnosno da ih spremno dočeka nudeći objašnjenja i rješenja najčešćih dilema – kako studentima, tako i poučavateljima. Iskusnim je lektorima već na prvi pogled jasno da su teme pojedinih poglavlja formirane oko jezičnih jedinica koje se poučavaju, i to redom kojim se obično poučavaju. Zbog toga bi ovu knjigu bilo jako korisno čitati po redu i ne preskakati poglavlja te se njome služiti paralelno s učenjem hrvatskoga jezika po nekome od Croaticumovih udžbenika.

Kako se na temelju naslova koji sadržava riječ „osnovna, bazična“ ne bi stvorio pogrešan dojam o ovoj knjizi (ona je bazična u smislu da se bavi temama koje su bazične neizvornim govornicima koji ovladavaju hrvatskim jezikom, a ne u smislu da su objašnjenja u njoj bazična, dakle jednostavna i elementarna), važno je naglasiti kako je riječ o gramatici koja je utemeljena u suvremenim lingvističkim istraživanjima i, premda je riječ o praktičnoj gramatici namijenjenoj primjeni u poučavanju neizvornih govornika, odlikuje je vrsna teorijska podloga te se i po tome razlikuje od

većine gramatika namijenjenih poučavanju jezika u kojima (gloto)didaktička komponenta preteže nad lingvističkom. Velika je vrijednost ove gramatike što gramatičkim elementima pristupa ističući njihovo značenje i ulogu u komunikaciji te time odgovara na mnogobrojna pitanja koja počinju riječju *zašto*. To je osobito važno istaknuti s obzirom na činjenicu da učenici ovladavaju gramatikom onoliko koliko je smatraju svrsishodnim sredstvom za izražavanje određenog značenja i ostvarivanje komunikacije. Kada značenje ne bi bilo istaknuto, gramatika bi za učenike hrvatskoga kao inoga jezika bila samo nezanimljiva i neupotrebljiva zbirka formalnih svojstava hrvatskoga jezika.

Od knjige *Basic Croatian Grammar: For Croatian Language Learners* imat će puno koristi prije svega lektori hrvatskoga jezika u Hrvatskoj i inozemstvu (lektori te profesori i učitelji koji poučavaju hrvatski kao ini na stranim i domaćim sveučilištima, u ljetnim školama, u dopunskim hrvatskim školama u inozemstvu i sl.), strani studenti kroatistike i slavistike (korisnici stipendija, studenti u programima različitih sveučilišnih razmjena), prevoditelji i drugi jezični stručnjaci, hrvatski iseljenici koji žele poboljšati poznavanje hrvatskoga te polaznici ostalih tečajeva hrvatskoga jezika koji u nastavnim programima imaju potrebu za nastavnim materijalom ove vrste. Premda je namijenjena ponajprije poučavanju u sveučilišnom kontekstu, i to studenata početnih i srednjih razina poznavanja hrvatskoga jezika, može se koristiti i puno šire, u različitim didaktičkim kontekstima i na svim razinama učenja hrvatskoga jezika jer je hrvatski jezik u kojem postoji potreba za gramatičkim objašnjenjima na svim razinama učenja i poučavanja.

Basic Croatian Grammar: For Croatian Language Learners rezultat je primjene suvremenih glotodidaktičkih i lingvističkih spoznaja te rezultata znanstvenih istraživanja. Ona služi kao podrška poučavanju i ovladavanju hrvatskim kao inim jezikom te pridonosi poznavanju gramatike hrvatskoga jezika bez koje je učenje i ovladavanje jezikom nemoguće. Donosi opis izabranih tema iz morfologije i sintakse hrvatskoga jezika koji je prikladan za osobe koje nemaju izvornojezičnu kompetenciju, a njezini jezični opisi kompetentni su i precizni te odgovaraju na pitanja koja učenici i studenti hrvatskoga kao inoga jezika najčešće postavljaju. Sve to čini je dragocjenim nastavnim resursom u nastavi hrvatskoga kao inoga jezika.